

51. БРАНКОВО КОЛО



Brankovo Kolo

9 - 19. септембра 2022.

Сремски Карловци - Стражилово - Нови Сад

ДЕВОЈКА НА СТУДЕНЦУ

Кад сам синоћ овде била,
И водице завила,
Дође момче црна ока
На коњицу лака скока,
Поздрави ме, зборит' оде:
„Дајде, селе, мало воде!”
Ове речи, слатке стреле,
Минуше ми груди беле.
Скочи' млада, њему стиго',
Диго' крчаг, руку диго'.
Рука дркта... крчаг доле...
Оде на две, на три поле.
Још од њега леже црепи,
Али где је онај лепи?
Кад би сада опет дош'о,
Ма и овај други прош'о!

Бранко Рагичевић

ПРОГРАМ

51. БРАНКОВОГА КОЛА



- У знаку 175. годишњице изласка у Бечу (1847) „Песама” Бранка Радичевића, „Горског вијенца” Петра II Петровића Његоша, „Новог завјета” у преводу Вука Стефановића Караџића и „Рата за српски језик и правопис” Ђуре Даничића.
- У сусрет 200. годишњици (2024) рођења Алексија Бранка Радичевића

**ПЕТ ДЕЦЕНИЈА
БРАНКОВОГА КОЛА
(1972 – 2022)**

**МИНИ КАРАЏИЋ
У СПОМЕНИЦУ**

Певам дању, певам ноћу,
Певам, селе, што год 'оћу:
И што 'оћу, то и могу,
Само једно још не могу:
Да запевам гласовито,
Гласовито, силовито,
Да те дигнем са земљице,
Да те метнем међ' звездице.
Кад си звезда, селе моја,
Да си међу звездама,
Међу својим, селе моја,
Милим сестрицама.

Бранко Радичевић

Пейшак, 9. септембар

Карловачка гимназија
11 часова

*ОЈ, КАРЛОВЦИ, МЕСТО МОЈЕ ДРАГО,
К’О ДЕТЕНЦЕ ДОШАО САМ АМО...*

СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ 51. БРАНКОВОГА КОЛА

Беседа о Бранку Радичевићу:
Братислав Милановић

*СВЕЧАНО УРУЧЕЊЕ
„ВЕЛИКЕ ПОВЕЉЕ БРАНКОВОГА КОЛА”*

Добитница: **Мира Бањац**



Мира Бањац на Сйражилову, 1984.

Песници Бранку:

Бошко Сувајић, Ласло Блашковић, Драгица Стојановић,
Горан Лабудовић Шарло, Јулија Капорњаи, Растко Лон-
чар, Јелена Вујановић, Драгана Лисић и Тамара Рехнер

Драмски уметници Бранку:

Весна Чипчић и Даница Петровић

Музички уметници Бранку:

Весна Аћимовић, сопран

Маја Грујић, клавир

Женска певачка група „Вила”

Хор и ансамбл Змај-Јовине гимназије
из Новог Сада

Дириџент: Јован Травица

Водитељи:

Тања Миражић и Горан Павловић



Руџица Сокић и Љубидвоје Ршумовић у Бранковом колу, 2010.

Субоџа, 10. септембар

СТРАЖИЛОВО, ДИВНО СТРАЖИЛОВО,
БРАНКО ТЕ ЈЕ У ЗВЕЗДИЦЕ КОВ'О...

* * *

Стражилово, Бранков гроб
10 часова

Полајање цвећа и њислужење свеће:

Божидар Мандић

Бранкову њоезију њовори:

Даница Петровић



Крсћивоје Илић њолаже цвеће на Бранков њроб, 1994.

* * *

Стражилово
Бранков споменик код „Чардака”
11 часова

*АО, СВЕТЕ, МИО И ПРЕМИО,
КРАСНО ЛИ ТЕ ВИШЊИ УДЕСИО...*

СВЕЧАНО УРУЧЕЊЕ НАГРАДЕ „СТРАЖИЛОВО”

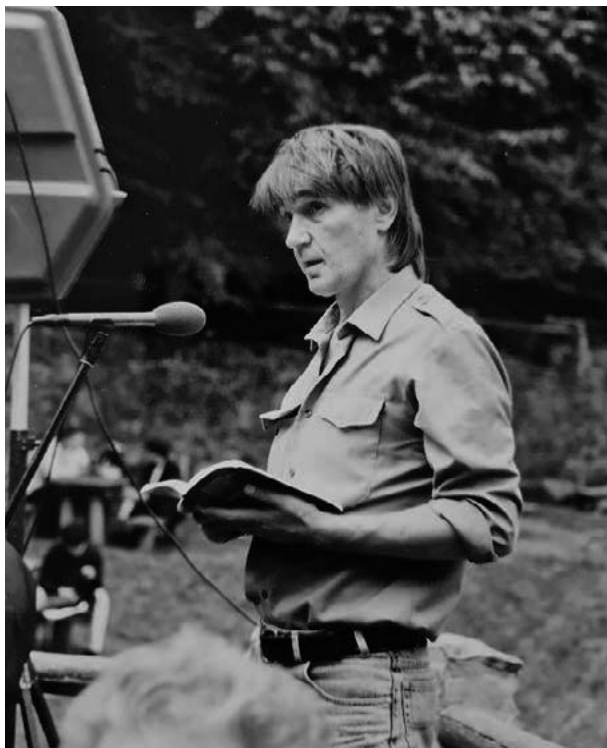
*Поеџа лауреаџус за укупни песнички,
прозни и уметнички опус:*

Божидар Мандић

Добитници признања
за најбоље песничке првенце:
Данијела Регојевић („Сјеноход”) и
Драгана Лисић („Траговима...”)

Специјална награда
Панорами ђака-песника Змај Јовине гимназије
„Нек’ остане глас”
(приредио Растко Лончар)

*Лисје жуџи веће њо дрвећу,
Лисје жуџо доле веће њада
Зеленоџа ја више никада
Видеџ’ нећу*



Милан Ненадић на Сѣражилову, 1990.

ОНИ СУ ВОЛЕЛИ ДА ГОВОРЕ СВОЈУ ПОЕЗИЈУ НА СТРАЖИЛОВУ

Драган Колунџија, Милан Ненадић, Илеана Урсу, Стеван Тонтић, Крстивоје Илић, Дара Секулић, Ранко Јововић, Манојле Гавриловић, Владимир Јагличић, Предраг Богдановић Ци, Рале Нишавић и Миленко Стојичић

Песме неумрлих ђесника (2020-2022) казују ђаци Карловачке ђимназије: Ања Цвијан, Катарина Круљ, Теодора Пашко, Невена Станков и Анастасија Белић

СТРАЖИЛОВО, СЛИКО И ПРИЛИКО,
АЛ' К'О ЈА ТЕ РАД НЕ ИМ'О НИКО....

СТРАЖИЛОВСКИ МИТИНГ ПОЕЗИЈЕ

Божидар Мандић, Драгољуб Павлов, Перица Марков, Милена Северовић, Иван Деспотовић, Иван Лаловић, Растко Лончар, Весна Егерић, Душан Захаријевић, Слађана Ристић, Наташа Радосављевић Нара, Филип Дејановић, Јелена Вујановић, Драгана Лисић, Данијела Регејевић, Милош Пуђа, Сузана Рудић, Алекса Чуљак, Марија Шатравка, Вања Марковић, Драгана Јовановић, Анђела Новаков, Лука Петровић, Теодора Томановић, Ален Гавриловић и Јована Кузманов.

Пројрам води: Даница Петровић



Бора Ђорђевић на Стрaжилову, 1987.

Недеља, 11. септембар

Шаховски клуб Новог Сада
Пашићева 26
18 часова

34. ПЕСНИЧКИ ТУРНИР У ШАХУ

„Шаха је играо врло вешто и врло је брзо покретао фигуре” – Јован Ђорђевић о Бранку Радичевићу, поводом сусрета у Земуну 2. априла 1849. године.

*ЦУПНИ, СКОЧИ,
СИТНО КРОЧИ...*



*Стеван Тонић и Горан Бадић на 1. шаховском турниру
на 17. Бранковом колу, 1988.*

ШАХОВСКА СИМУЛТАНКА – ЗА ПОЕЗИЈУ

У сарадњи са Шаховским клубом Новог Сада, у знак захвалности за вишедеценијско креативно присуство и исказану стручну помоћ на свим досадашњим песничким турнирима, а поводом пет деценија од оснивања Бранковога кола...

Симултанку приређује Жељко Медар, FIDE мајстор, познати шаховски педагог, преко две деценије сарадник Бранковога кола и судија на турнирима у Сремским Карловцима и на Стражилову. У приређивању симултанке учествују и Дејан Оморјан и Лав Пајчин. Они спадају у рекордере по броју освојених титула и медаља са кадетских првенстава Војводине и најсјајнијих одличја на првенствима државе. И на најновијем Омладинском првенству Србије у Новом Саду пре неколико месеци, Дејан Оморјан освојио је друго место, а Лав Пајчин треће. Они ће на 51. Бранковом колу играти на двадесет четири табле (12 +7+5) са песницима Бранковога кола, јавним личностима Новог Сада и младим шахистима, најперспективнијим кадетима међу којима су Милош Пасула, Теодора Јауковић, Константин Мандраш, Лука Гилица, Алекса Величковић, Никола Адамовић и други, а придружиће им се и неколицина најбољих представника новосадских шаховских школа.

– Победници добијају песничке књиге овенчане наградом „Стражилово” Бранково-га кола, у знаку 175. годишњице објављивања прве књиге Бранка Радичевића у Бечу (1847).

Судија:
Красоје Нотарош



Бајага на Стражилову, 1986.

ИЗ БРАНКОВОГ „ЂАЧКОГ РАСТАНКА”

Тамбур, тамбур, ситна тамбурице!
Удри, побро, у сићане жице!
Данас има, а сутра нас нема, –
Ајд’ у коло, ко ће ту да дрема?
Он у среди у тамбуру бије,
А коло се око њега вије;
Ао, брацо, ао, тамбурице,
Удри жешће у те ситне жице!
Ситне жице – ситнији кораци,
Нек’ се знаде кад играју ћаци!

Понедељак, 12. септембар

Карловачка гимназија
Спомен-библиотека
11 часова

ПРОМОЦИЈА РЕТКЕ КЊИГЕ

**АЛМАНАХ ТАЈНОГ ЋАЧКОГ
ДРУШТВА ИЗ ТУЗЛЕ,
поезија и прозни радови настали
у бихаћком затвору Кула 1915. године**

(*Удружење архивских радника Републике Српске,
Бањалука и Музеј Козаре, Приједор, 2021.*)

Ђаци Карловачке гимназије казују препеве песама Ћакома Леопардија, Михаила Љермонтова, Шарла Бодлера, Едгара Алана Поа и Волта Витмена у преводу ћака-затвореника, затим – поезију и прозу тих младих људи: Младена Стојановића, Сретена Стојановића, Бранка Јузбашића, Јована Зечевића, Стевана Хакмана, Јована Лакића и других

О књизи говоре њиређивачи:

Ведрана Адамовић
Боривоје Милошевић

Модератор:
Маја Стокин



*С Радејтом Шербеџијом, Свејланом Бојковић, Љубом Нинковићем,
Рагом Пејронијевић, Браниславом Свилокосом, Вучином Појовићем,
Бојданом Винокићем... Ненад Грујичић на Сјџражилову, 1984.*

УКОР

Де си, душо, де си, рано?
Де си, данче мио?
Де си, сунце огрејано?
Де си досад био?

Та синоћ се теби млада
Баш зацело нада!
Сунце зађе – паде тама –
А ја оста' сама!

Ала љубиш, моје лане,
Ала грлиш славно!
Љуби, грли, док не сване –
Та већ неси давно!

Већ недеља дана прође
Како ми не дође!...
Јао злато, тако т' Бога,
Та како си мога'?!

Бранко Радичевић

Уторак, 13. септембар

Саборна црква Светог оца Николаја
Сремски Карловци
13:30 часова

*ДА МИ КАКО С ПРАВА ПУТА
ДУША МЛАДА НЕ ЗАЛУТА...*

ПАРАСТОС АЛЕКСИЈУ БРАНКУ РАДИЧЕВИЋУ

Чинодејствује епископ сремски господин
Василије са карловачким свештенством и младим
богословима. У Саборној цркви Светог оца
Николаја, Алексије Радичевић недељом је појао за
певницом као ђак Карловачке гимназије
(1835-1841)...



*Парастјос Алексију Бранку Радичевићу, с епископом сремским
Василијем и карловачким свештенством и богословима, 2014.*

Карловачка богословија
„Свети Арсеније Сремац”
14 часова

ХРИШЋАНСКЕ ТЕМЕ

О имену Божјем

Говоре:

Епископ сремски господин Василије
Архимандрит Клеопа Стефановић

ИЗ „МОЛИТВЕ” БРАНКА РАДИЧЕВИЋА

Осим другог овде свега
Мене створи из ничега,
Ду’ом својим ти подуну,
У менека душу суну;
Па ми Боже јоште таде
И у душу нешто даде,
Та и моја песма ова
И њу мени ти дарова.

Фала Боже на дар ови,
О помози благослови,
Да ми како с права пута
Душа млада не залута!

(На Васкрс, 1844)

Среда 14. септембар

Гимназија „Исидора Секулић”
Нови Сад, Платонова 2
11 часова

РАЗГОВОР С НАГРАЂЕНИМ ПИСЦЕМ

Анђелко Анушић
(Кочићева награда Града Бањалука, 2022)

Модератор:
Дамир Малешев

Гимназијска уздарја:
Димитрина Магазин и Милутин Тановић,
поезија
Сара Дамјановић, музика



Александар Тишма и Анђоније Исаковић на 20. Бранковом колу, 1991.

Четвртак, 15. септембар

Гимназија „Јован Јовановић Змај”
Нови Сад, Златне греде 4
11 часова

*СЕЋАЈТЕ СЕ МЕНЕ ДРУГА СВОГА,
СЕЋАЈТЕ СЕ КРАСНОГ ДОБА ТОГА...*

Нове књиге Бранковога кола

**ПРОМОЦИЈА ПАНОРАМЕ ПОЕЗИЈЕ
„НЕК’ ОСТАНЕ ГЛАС”
ЂАКА ЈОВИНЕ ГИМНАЗИЈЕ**

Песме казују аутори:

Алекса Чуљак, Ален Гавриловић, Вања Марковић,
Анђела Новаков, Драгана Јовановић, Марија
Шатравка, Теодора Томановић, Јована Кузманов и
Лука Петровић.

Модератор-проређивач:

Растко Лончар



*Хор и ансамбл новосадске Змај-Јовине гимназије са диригентом
Јованом Травицом у Карловачкој гимназији, 2019.*

Петак, 16. септембар

Карловачка гимназија

Спомен-библиотека

11 часова

Разговори с писцима

**ПОЗНАТИ ЂАЦИ
КАРЛОВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ**

Ласло Блашковић

Модератор:
Маја Стокин

Гимназијска њесничка уздарја:
Јована Анђелић и Тамара Рехнер



Весна Чичић у Карловачкој гимназији, 2004.

Субота, 17. септембар

Карловачка гимназија

11 – 14 часова

17 – 20 часова

30. ФИЛОЗОФСКИ СИМПОЗИЈУМ

ФИЛОЗОФИЈА И НОВА РЕАЛНОСТ

Учесћивују:

Мишо Кулић, Јадранка Пешти, Јован Бабић, Уна Поповић, Душко Прелевић, Зоран Димић, Бојан Благојевић, Ненад Цекић, Миланко Говедарица, Стојан Шљука, Данијела Милинковић, Драго Перовић, Душан Крцуновић, Саво Лаушевић, Слободан Кањевац, Александар Лукић, Јелена Ђурић, Александар Стевановић, Владимир Цветковић, Миленко Бодин, Раде Калик, Горан Рујевић, Бранкица Поповић, Борис Братина, Вишња Кнежевић, Петар Нуркић, Зоран Аврамовић, Станко Благојевић, Саша Лакета и Нада Трифковић



Са филозофима Симом Елаковићем, Миланом Дивјаком и Свејозарем Ситојановићем у Карловачкој гимназији, 2003.

Понедељак, 19. септембар

Карловачка гимназија

11 часова

ОЈ, КАРЛОВЦИ, ЛЕПО Л' ЖИВЕХ ТУДЕ,
АЛ' ШТО МОРА БИТИ НЕКА БУДЕ

СВЕЧАНО ЗАТВАРАЊЕ 51. БРАНКОВОГ КОЛА

Ојерски дарови:

Александра Коцић, мецосопран

Лука Петровић, клавир

Песнички дарови:

Ранко Чолаковић, Јасна Миленовић, Лидија Ђого,
Милан Громовић, Бојана Кулиџан Громовић, Никола
Раусављевић и Јована Анђелић

СВЕЧАНО УРУЧЕЊЕ МЕЂУНАРОДНЕ НАГРАДЕ „БРАНКО РАДИЧЕВИЋ”

Лауреат:

Ранко Рисојевић



*Ранко Рисојевић и Миодраг Пејировић с домаћином Ненадом
Грујичићем поред Бранка, Ситражилово, 1996.*

Духовни ѿласови:

Квартет ђака Богословије „Свети Арсеније Сремац”

Глумачки ѿлас:

Татјана Матеша

Пројрам ђака Карловачке ѿмназије

– Хор Карловачке гимназије

Диријент: Растко Павлов

Водишељка Свечаној зайварања: Драгана Лисић

О ПЕСНИКУ БРАНКУ РАДИЧЕВИЋУ

Песнички првенац Бранка Радичевића штампан је 1847. године у свега триста примерака, за претплатнике чија су се имена налазила на последњим страницама књиге. Највише пренумераната беше из Темишвара, у који је Бранко дошао из Сремских Карловаца 1841. године. У Темишвару Бранко је две године учио „мудрољубије” (филозофију). Кад су се у Бечу појавиле, Бранкове „Песме” дочекане су на нож, одмах забрањене у Београду. Када је тачно ступила на снагу и колико трајала забрана, не зна се, али у јануару 1848. године забрана више није била на снази. У каталогу двојице књижара, Манојла Стефановића и Николе Пеиновића, на шестој страни, Бранкове песме препоручују се на читање. У библиотеци Матице српске Бранкова поезија ће се појавити тек једанаест година по изласку „Песама” из штампе. Разлози су познати, у сатиричној поеми „Пут”, Бранко жестоко напада првог човека Матице српске, Јована Хацића, кога назива „царем свију сова и кукавица”. Оштар напад на заговорнике славјаносербске књижевности и језика зањихао је тадашњу ионако усијану атмосферу пред револуцију 1848. године.

О Бранковој поезији, која не наилази на симпатије Јована Стерије Поповића, Светозара Милетића, Људевита Штура и других, већ бива жестоко нападнута и потцењена, Ђура Даничић каже: „Ја мислим да до данас није ниједан учени Србин овако пјевао као овај Радичевић.”

А затим додаје: „Истина, још их је мало, врло мало, који овако мисле и раде као овај Радичевић, али не бој се мало стадо, јер би воља оца небескога да ти да царство.”



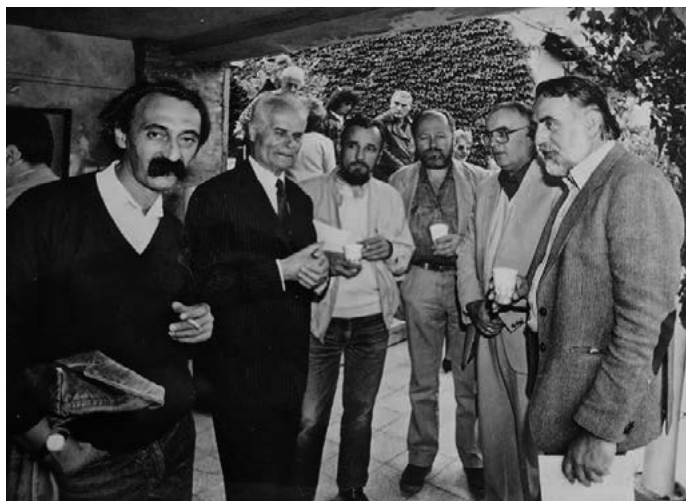
Песници и уметници на Сйражилову йоред Бранка, 1994.

Песник неокласициста, Јован Стерија Поповић, не прихвата њему туђ и нејасан свет романтичарске поезије: „Поезија детињасте несташности, непокривене похотљивости, неразборите самопоузданости, бестидне грубости, крајњега незнанства о људима и стварима.” Овом препотентном удару на Бранкову поезију, као и сличним нападима Светозара Милетића, одговара Јован Ђорђевић, иначе добар Милетићев пријашин: „Ви нисте разумели племениту резигнацију певца, који упркос свим хулама и мракозборцима, свим мржњама и гоњењима, изложен за истину слободу и правду, у крваву борбу ступио.”

У Загребу, Станко Враз је, такође, са симпатијама попрадио Бранкове песме, хвалећи његов „поетични дух” и „чист, точан народни језик”. Бранко је 1847. године послао Вразу осамдесет својих књига да их овај „распача у Хрватској”.

После Бранкове смрти, Јаков Игњатовић 1857 године пише: „Читајући Бранкове лиричне песме, сваки је увиде-

ти могао да тек са својим сопственим чувством и кројем може Србин у песничкој струци што савршеније произвести. У њему је дух српски као Феникс васкресао. Младеж српска, његовом лиром одушевљена, на њега се угледала.” Он истиче да српска критика „није ни приправна била за достојно примљење једног Бранка”. Као сваки прави песник, Бранко је трпео жестоке ударце, имао је приправан одговор Људевиту Штуру.



*Око Милана Кечића, сликари Милан Кешељ,
Милан Бојдановић, Лазар Ђурчић, Бранислав Вулековић
... на 15. Бранковом колу, 1986.*

Бранко Радичевић је, дакле, песник промене и иновантних решења, весник будућих токова српске поезије. Певао је један и пре Бранка на приближно сличан начин. Но, да ли је то било то? Милош Црњански примећује да је у карловачком миљеу изникао и пре Бранка њему сродан песник, касније свештеник, Васа Живковић: „Видите ли, како с гроздних винограда, силази пред гомилом раздраганих ђака, свештеник, претеча, чије су толике песме носиле пролеће, и који, срушен од угушеног бола, пред крстом, још

има моћи и отмености да напише најлепшу реченицу тога доба: из туге се радост рађа. За њим је дошао Бранко.”

И збиља, у Живковићевим катренима има народне лире: „У сну срећан љубих милу,/ Љубих страсно дојке њене,/ На чистом јој лежах крилу,/ нагрлих се драге жене.” Или: „Ти плавиш, зоро златна,/ Твој сјајни блиста зрак,/ Сви срећни тебе славе, – / Ја љубим гроба мрак.” И у једном и у другом катрену имамо бранковске мотиве, у првом – еротски призор, у другом – симбиозу пантеистичког и хтонског осећања света. Међутим, Живковићевој поезији недостаје аура апсолутног талента, оригинални печат игре језиком, моћ да се искује нова слика са синестезијским ударима и никад виђеном температуром српске лексике.



Десанка Максимовић са Мирославом Анђићем и Пером Зуицем у Карловачкој гимназији на 1. Бранковом колу, 1972.

Живковићева поезија има подоста гобленског, очекиваног и дидактичног, мимо светлосних замаха песничког маштаријума, изван прекогнитивне основице која поезију чини делатном силом, надвременом лепотом, *дивним чудом* људског духа. Јесу то лепо увезани катрени, али пред-

видивих значења, недостаје им онај стражиловски видовити ерос, нема ту бранковског момачког шарма и олујног бруја стихова што се уливају један у други као поток у реку, она у море. Све је скоцкано у оквир рационалног, у пријатан штимунг белканта. Наспрам славјаносербске званичне књижевности са јаком утврдом, пре свега у Матици српској, ипак појава Васе Живковића имала је своју мисију и значај у периоду од 1838. до 1847. године, када је утицао на процват младе српске лирике.

Васа Живковић је писао епиграме и оде, у народу је остала његова попевка „Радо иде Србин у војнике”, као и песма „Рани јади”, коју и данас можемо чути уз тамбураше у кафанама, која почиње чувеним стиховима: (*) „Ах, кад тебе љубит не смем, другу љубит нећу ја.” И још доста песама – као народне. Живковић се, дакле, није поезијом бавио судбински, већ на махове, успут – „кад ми је срце у пријатним тренуцима или у црним неприликама само од себе певало”.



Ненад Грујић уручује Сћефану Миленковићу сѝару виолину, дар из збирке Тихомира Тајавице, 1993.

С друге стране, Бранка је као песника стреловито озрачио бечки контекст, друговање с Даничићем, Мином и Вуком, са младим интелектуалцима из свих наших и словенских крајева. Он је отишао у свет за разлику од Васе Живковића, који се већим делом живота везао за пречански амбијент. Васа Живковић је завршавао шести разред Карловачке гимназије када је Бранко уписао први. Ту је преводио Шилера и Гетеа, учио шта је лирски стих и тако дошао до употребе народног језика у поезији. Учио је тзв. филозофију у Сегедину, где се знало „наћи и по 200 српских ђака”. Студирао је права у Пешти и Пожуну (Братислави), али се вратио у родно Панчево, оженио (Ленка умрла у четрдесетој години) и до краја живео у том месту. Као код Дучића и Шантића, мада не дословно; први је отишао у Европу из Мостара и задржао се, а други остао у патријархалном миљеу Неретве.

Бранко Радичевић је рођени песник. Лаза Костић Бранкову јектичку врућицу мери дOMETИМА најбољих песама. Попут медицинског научника, доказује да се при „туберкулозној” температури пише најбоља поезија. Много година касније, Данило Киш је рекао: „Болест, знате, може да истанча слух и да доведе таленат до савршенства, јер у питању је заправо неки поремећај сензибилитета, који даје најчудније резултате.”

Бранков је „језик као суза, чист” (Даничић), народни, српски, са плодовима који надилазе Вукове замисли о употреби језика у књижевности. Одатле извире оно запажање Милана Кашанина: „Он је Вука познавао, но Вук њега није.” Од отприлике четири хиљаде речи колико их има у Бранковој поезији, око две стотине се не налази у Вуковом „Рјечнику”. То јасно говори о вулканском таленту младог

песника, који на нов начин открива чари и богатство српскога језика. Вук то делимично види и не стиже до краја да се позабави лирским талентом Бранка Радичевића.



Живан Сарамандић у Карловачкој ђимназији на 20. Бранковом колу, 1991.

Петар Петровић Његош је, пак, о Бранку надахнуто рекао: „Бранко је приличан прољећњему лептиру који лети са цвијета на цвијет: он на запуштеној српској ливади ради.” Бранко и Његош су се узајамно веома уважавали. То исказују песмама које су један другоме посветили.

Живот и лирика Бранка Радичевића и даље јесу интригантни и нови. Ништа се поводом овога песника не може подразумевати. Његов кратки век, управо, јесте експлозија једне судбине чије факте и просјаје и дан-данас сабирамо и осећамо. У Бечу учи право за које, у једном писму оцу, каже: „Драги татице... учење ме права баш не-

задовољним чини; кад помислим још три године згрозим се.” Већ болесном песнику, 1851. године, кнез Михаило даје стипендију да учи медицину, узалуд. Бранко изјављује да жели да оде на Косово да напише „епос”. Жеља му се не остварује, као ни намера да оде у Италију и научи сликање. Приликом преноса Бранкових костију из Беча на Стражилово, 1883. године, једно Бранково „вито ребро” није сахрањено по други пут. Налази се и данас код „скривеног поштоваоца Бранка”.

Каква је то поезија Бранка Радичевића? Она синтетише народне песме, естетику класицизма и манифестну снагу романтизма. „Нема један Бранко, него их има тројица”, открио је Милан Кашанин у изврсном есеју „Између орла и вука”. Бранко је написао свега педесет четири лирске и седам епских песама, те два одломка епских песама. Остало је двадесет осам писама и један одговор на критику. До данас је састављено преко деведесет музичких композиција на Бранкове стихове. Ако бисмо, претенциозно, потражили две речи у које би, иницијално, легао сав његов песнички свет, онда су то: *здрaво* и *збојом*. Семантички кругови ових речи обухватају лице и „наличје” Бранкове лирике. Први аспект оличен је у здравим и ведрим тренуцима, а други у тмулим и трагичним стањима. У речи *здрaво* садржан је дионизијски доживљај света, сав у циктавој јарости и сјају, киптећој сили ероса. Реч *збојом*, пак, носи химеричну опомену, тешку, до депресивних дубина, меланхолију, таму болести, хтонски наговештај и потом саму смрт.

Славећи живот, песник пева: „Ој, изворе, здраво, здраво.../ Здраво и ти момо туди.” Али, одмах додаје: „Збогом доле, збогом мирисаве... Збогом и ви по њима извори/ Веља сласти када жеца мори.” Удивљен лепотом постоја-

ња, разрогачених и пламтећих зеница, Радичевић опева пантеистички сјај света: „Дивно гора листа”, „Леп је дана огрејак”, „А уз мирис ветрићи уздишу”, „Сунце сјаје, лице отсјајује/ Сукња с’ дигла, нона провирује”, „Она бежи – за њом с’ вини/ Љубни брате, пипни, штини.”



*Душко Трифуновић, Мира Алечковић, Десанка Максимовић, Радован Павловски, Гордана Нонин, Ранко Бабић
... на 14. Бранковом колу, 1985.*

А онда, попут винског пехара, златан осмерачки катрен који блиста генијално развијеном еротском сликом: „Ал’ у твоји недри туде/ Окле снега до две груде?/ Чудо, селе, дивно чудо,/ Ала би се млађан грудо”. Свему овоме, опет, противтежа: „Сам ту самцит на свету широком”, „О зоро моја, зоро без осванка”, „Збогом песме, збогом коло”, „Збогом горе, места моја слатка”. Затим, елегично зазивање краја: „Лисје жути веће по дрвећу/ Лисје жуто доле веће пада/ Зеленога ја више никада/ Видет нећу.” А онда, реквијемски врхунац: „Збогом житку, мој прелепи санче/ Збогом зоро, збогом бели данче,/ Збогом свете, некадањи рају/ Ја сад другом морам ићи крају.”

Здрaво и збојом јесу зглобни замајци Бранкове лирске поезије. Раскршћа где се учетворују спознаје. Ту се сустичу и преливају дан и ноћ, живот и смрт. Има ли шта прече у поезији? Приговори да су то прежвакане „вечите теме” не стоје, нема им места у доживљају света какав је Бранков. У великој поезији тако мора бити, песник се грли са вечним питањима света. Улог је велик, али другачије не може, све друго симпатичне су игрице и цаке, штосеви и трикови, који могу бити занимљива решења на плану језика као материјала, али даље – не допире, нема надљубавне супстанце речи.



Ансамбл Ођила у Сремским Карловцима, 1986.

Озрцаљен музиком дисања младе крви, Радичевић на највиши трон подиже дионизијске ритуале, девојке и јуначки понос: „Браћо мила, здраво, здраво,/ Вина доста – то је право,/ И момицу белу, једру,/ И пламени мач о бедру.” Али: „Одох, браћо, збогом мени сада/ Збогом браћо, можда за свакада.” Ако бисмо тражили стихове у којима су „на малом простору” видљиве, а неисписане, речи *здрaво*

и збојом, онда је то: „Ао, данче, ала си ми бео,/ Још би' дуго гледати те 'тео." И, „надо моја, ниси ваљда пена”.



Дејан Медаковић ошвара 26. Бранково коло, 1997.

Бранкова поезија је неотопљена пахуља, вечна роса српског језика, но и силни хук, олуја нових речи кроз нетакнуте пределе песме. Она је „осмејак” и „жеца”, „цветак” и „врлетак”. Кроз лавиринте амбивалентног света, Бранко се уткива у златну струну духовног, религиозног осећања. Захваљујући Богу на чудесима, на „сунашцу умиљатом” и „силног грома буци”, он каже: „Осим другог овде свега/ Мене створи из ничега.” Молитвено вапећи, додаје: „Да ми како с права пута/ Душа млада не залута.”

Не доживевши ни пуних тридесет година, Радичевић је показао да песнички таленат има надвременску меру, и да ничим нису омеђени дometи таквога дара. Бранкова се поезија пресијава у новим семантичким круговима, на таласима озонски чистог језика и доживљаја.

Н. Грујичић

51. БРАНКОВО КОЛО ПОМОГЛИ:
Градска управа за културу Нови Сад
Секретаријат за културу АП Војводине
Министарство културе Републике Србије
Телеком Србија



Златни спонзор

КАТАЛОГ 51. БРАНКОВОГ КОЛА

Главни и одговорни уредник:
Ненад Грујичић

Ликовно-технички уредник:
Милан Маринчић

Коректура:
Нада Урошевић

Оперативни сарадници:
Милена Борић и Мина Ерић

Штампа:
НС Мала књига плус – Нови Сад

www.brankovokolo.org
kolobrankovo@gmail.com

021 881028 021 6613160

063 8272588

Бранко Радичевић

МОЛИТВА

Месец јасни, звезда јато,
И сунашце умиљато,
Зору што нам небо шара,
А и муњу што га пара,
И ту силну грома буку,
И олује страшну фуку
Ти сатвори вељи Боже,
Ко овако јоште може!

Цвеће љупко и долину,
Стадо, врело и планину,
Ти'у реку, силно море,
И под небом орла горе,
И над орлом шарну дугу,
И славуја у том лугу,
И још његов глас умилни
Ти сатвори Боже силни.

Осим другог овде свега
Мене створи из ничега,
Ду'ом својим ти подуну,
У менека душу суну;
Па ми Боже јоште таде
И у душу нешто даде,
Та и моја песма ова
И њу мени ти дарова.

Фала Боже на дар ови,
О помози благослови,
Да ми како с права пута
Душа млада не залута!

(На Васкрс, 1844)

